WIKIPEDIA

Koptin kieli

Kopti	
Oma nimi	te ment rem en kēme ("Egyptin kansan kieli")
Tiedot	
Alue	muinainen Egypti
Virallinen kieli	ei virallista asemaa
Puhujia	ei äidinkielisiä puhujia
Sija	ei 100 suurimman joukossa
Kirjaimisto	koptilainen
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	afroaasialaiset kielet
Kieliryhmä	egyptiläiset kielet
Kielikoodit	
ISO 639-1	-
ISO 639-2	cop
ISO 639-3	cop (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=cop)
	Ohje

Kopti (kielen nimen taustalla arab. قبطية, *qubṭī*, joka on typistymä kreikan sanasta αἰγύπτιος 'egyptiläinen'[1]) on muinaisen egyptin kielen viimeinen kehitysaste, joka syntyi, kun myöhäisegyptiä alettiin kolmannella vuosisadalla kirjoittaa kreikkalaisilla kirjaimilla kristillistyneessä muodossa.

Koptin aakkosiin otettiin kirjaimia egyptin demoottisesta aakkostosta, koska kreikkalaiset aakkoset eivät sisältäneet kaikkia egyptin äänteitä. Demoottinen aakkosto oli arabian ja heprean kaltaista konsonanttikirjoitusta. Koptin kirjakieli perustui täysin puhuttuun kieleen, koska kristillisten lähetyssaarnaajien tietoinen tarkoitus oli vieraannuttaa egyptiläiset kristityt egyptin kirjakielen vanhemmista, pakanallisemmista muodoista. Luonnollisesti koko kristillinen sanasto ja käsitteistö omaksuttiin kreikasta, ja raamatunkäännöksien välityksellä kielen koko fraseologia muovautui kreikan mukaiseksi.

Kopti on säilynyt kirjoitetussa muodossa useina murteina, joista tärkeimmät ovat bohairin ja sahidin murteet. Sahidin murre on omaperäisen koptinkielisen kirjallisuuden murre, kun taas bohairin murretta on käytetty ennen kaikkea kirkkokielenä ja kreikasta käännetyn uskonnollisen kirjallisuuden kielenä: yliopistoissa opiskellaan sahidin, pappisseminaareissa bohairin murretta. Muita murteita ovat akhmimin, subakhmimin (assiutin ja lykopoliksen), faijumin (bašmuurin) ja oksyrhynkhoksen (mesokeemin, väliegyptin) murteet. Kaikki murteet ovat kuitenkin suhteellisen lähellä toisiaan ja eroavat eniten kirjaimistoltaan ja oikeinkirjoitukseltaan. Koptinkielistä kirjallisuutta tunnetaan paljonkin, mutta suurimmaksi osaksi kyse on niin sanottujen erämaaisien eli erakkomunkkien laatimasta kristillisestä kirjallisuudesta. Yksi tunnetuimmista ja merkittävimmistä koptinkielisistä kirjakokoelmista on Nag Hammadin kirjasto, joka löydettiin Egyptistä 1945.

Koptinkielistä kirjoitusta

Koptin aakkosia tai niiden muunnelmia on käytetty koptin lisäksi meroen ja muinaisnuubian kielen kirjoittamiseen. Nämä kielet esiintyvät Sudanin arkeologisissa löydöissä. Muinaisnuubiasta kehittyneitä kieliä, kuten nobiinia ja dongolaa, puhutaan alueella vieläkin.

Kopti kuoli puhekielenä 1400-1500-luvulla. Sillä on kuitenkin vielä merkitystä Egyptin alkuperäisten kristittyjen eli koptilaisten liturgisena kielenä. Egyptin koptikristityt ovat myös koettaneet elvyttää bohairin murretta puhekielenään, mutta nämä pyrkimykset eivät ole johtaneet merkittäviin käytännön tuloksiin. Faaraoiden Egyptin tavoin myös kopti kuuluu afroaasialaisiin kieliin. Egypti ja kopti muodostavat niiden

joukossa oman alaryhmänsä. Niille läheisintä sukua on luultavasti Sudanissa puhuttu bejan (bedawien) kieli, joka kuitenkin lasketaan (yhdessä muun muassa somalin ja oromon kielten kanssa) afroaasialaisten kielten kuušilaiseen alaryhmään.

Lähteet

1. Marjanen 1999, 3

Kirjallisuutta

- Marjanen, Antti: *Johdatus koptin kieleen*. Helsinki: Suomen egyptologinen seura, 1999. ISBN 951-96842-3-9.
- Wolfgang Kosack: *Lehrbuch des Koptischen.Teil I:Koptische Grammatik.Teil II:Koptische Lesestücke*, Graz 1974.
- Wolfgang Kosack: *Der koptische Heiligenkalender. Deutsch - Koptisch - Arabisch nach den besten Quellen neu bearbeitet und vollständig herausgegeben mit Index Sanctorum koptischer Heiliger, Index der Namen auf Koptisch, Koptische Patriarchenliste, Geografische Liste*. Christoph Brunner, Berlin 2012, ISBN 978-3-9524018-4-2.
- Wolfgang Kosack: *Schenute von Atripe De judicio finale.* Papyruskodex 63000.IV im Museo Egizio di Torino. Einleitung, Textbearbeitung und Übersetzung herausgegeben von Wolfgang Kosack. Christoph Brunner, Berlin 2013, ISBN 978-3-9524018-5-9.
- Wolfgang Kosack: *Koptisches Handlexikon des Bohairischen.* Koptisch - Deutsch - Arabisch. Verlag Christoph Brunner, Basel 2013, ISBN 978-3-9524018-9-7.

Aiheesta muualla

- Walter Ewing Crum: *A Coptic Dictionary*, Oxford: Clarendon Press, 1939 (http://freelyreceive.net/metalogos/files/crum.html) – Kopti-Englanti -sanakirja (englanniksi)
- Lyhyt koptin kielen esittely Helsingin yliopiston Nag Hammadin kirjaston sivuilla (http://www.helsinki.fi/teol/pro/gnosti/naghammadi/koptin_kieli.html)

Afroaasialaiset kielet

aasáx | aari | afar | ajawa | akkadi | amhara | arabia | aramea | bambassi | bedža | ebla | egypti | foinikia | hassaniyya | hausa | heprea | higi-bura | kabyyli | kambata | keskiatlaksentamazight | kopti | malta | oromo | saho | sidamo | somali | syyria | tamashek | tašelhit | tigre | tigrinja | ugariti | wolaitta